

**THE IMPORTANCE OF COMMUNICATION IN STUDENTS WITH MILD MENTAL
DISABILITIES IN THE DIGITAL ERA**
**IMPORTANȚA COMUNICĂRII LA ELEVII CU DIZABILITĂȚI MINTALE UȘOARE ÎN
ERA DIGITALĂ**

Cornelia MOCANU,
doctorand, UPS „Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 376.1:004

Summary: The article highlights the continuous development of digital technologies and their harmonization in the process of creative education, which assumes the analysis of ways of using new digital technologies for current generations of users, technology changes on the one hand, and on the other, the impact and importance that technological resources have in the lives in the socialization process of children with mental disabilities

Rezumat: Articolul scoate în evidență dezvoltarea continuă a tehnologiilor digitale și armonizarea acestora în procesul educației creative, fapt ce îi asumă analiza formelor de utilizare a noilor tehnologii digitale pentru generațiile actuale de utilizatori, de transformările din domeniul tehnologiei pe de o parte, și pe de altă parte, de importanța accentuată pe care resursele tehnologiilor digitale o au în procesul de socializare a copiilor cu deficiență mintală .

Key words: disabilities, digital technologies, mental, inclusion, social skills, extra didactic activities

Cuvinte-cheie: dizabilități, tehnologii digitale mintal, incluziune, competențe sociale, activități extradidactice.

Dezvoltarea tehnologiilor și integrarea acestora în domeniul educativ de activitate a societății, a direcționat la solicitarea sistemului educației de a face față noilor cerințe și provocări pentru instituțiile de învățământ, pentru actorii acestora, dar și pentru cei ce sunt responsabili de formarea lor. Integrarea tehnologiilor digitale în educația creativă reprezintă un proces amplu și complex, care antrenează atât necesitatea dezvoltării unor măsuri corecte privind asigurarea resurselor digitale în instituții, cât și existența unor documente reglatorii care să susțină și să promoveze utilizarea acestora în activitățile educativ-creative. Utilizarea tehnologiilor digitale în domeniul educativ-creativ reprezintă curcubeul schimbărilor, pentru a da culoare și răspuns nevoilor manifestate de generația de elevi nativi digitali, favorizând totodată calitatea și interactivitatea actului creativ-educativ, dar nu fără a presupune o preocupare permanentă și susținută pentru pregătirea personalului didactic și pentru asigurarea serviciilor necesare de sprijin și mentenanță a tehnologiilor. Punerea în folosință a resurselor digitale permite formarea de priceperi și deprinderi de lucru ce facilitează dezvoltarea gândirii creative și ulterior integrarea adultului în societate. Prin competența de comunicare ne referim la abilitatea de a transmite și de a schimba idei în diferite situații, în procesul de interacțiune cu alți participanți, utilizând în mod corespunzător sistemul de standarde de limbă și de vorbire și alegerea situației adecvate de comunicare.

Intenția comunicativă inerentă oricărui fapt de limbaj este de bază în identificarea funcției de comunicare. Fenomenul întâzierilor sau al nedezvoltării unor aspecte ale limbajului este menționat, practic, în orice definiție sau în orice descriere a deficienței mintale. Cercetătorul român Doru V. Popovici constată că „nu există absolut niciun elev debil mintal din lotul analizat, care să nu prezinte întâzieri semnificative în dezvoltarea limbajului, față de vârsta cronologică” [4, p. 282]. La copiii cu deficiențe, menționează E. Lapoșin, se atestă nedezvoltarea vorbirii, ce se caracterizează prin dereglarea tuturor laturilor: semantică, gramaticală, fonetică, în primul rând atrăgând atenția limitarea și sărăcia vocabularului. Mai mult, la preșcolarii cu probleme ale dezvoltării psihomotrice neformată este nu doar vorbirea, ci și premisele acesteia: la ei nu sunt

dezvoltate acțiunile orientative, e scăzut interesul față de mediul înconjurător, nu este dezvoltată activitatea obiectuală. Totodată, acești copii nu exprimă necesitatea de comunicare și au nedezvoltate mijloacele preverbale de comunicare [2].

Copilul cu deficiențe mintale, în comparație cu cel fără deficiențe, prezintă o întârziere considerabilă în dezvoltarea limbajului (gângurit – la 2 ani, cuvinte – la 3 ani, primele propoziții – la 7 ani). Acest retard este cauzat de specificul proceselor psihice care îi creează acestui copil dificultăți de însușire a comportamentului lingvistic corect și, ca urmare, au de suferit relațiile sale cu mediul în care trăiește și învață. [1]

Forma și gravitatea deficienței lingvistice afectează mai mult sau mai puțin funcțiile comunicării, aceasta devenind „labilă, cu momente de stagnare și cu dezvoltări progresive, lente, fapt ce se corelează cu însușirile dominante de personalitate prin exercitarea unor influențe reciproce, ca apoi să se evidențieze în comportamente globale ce au tendința de a se obiectiviza într-o formă specifică pentru fiecare subiect în funcție de condiția de ansamblu a întregului psihism”, afirmă Gh. Radu [6, p. 17-18]. Spre deosebire de comunicarea verbală a copilului fără deficiențe, la copiii cu deficiențe mintale, în funcție de gravitatea acestora, comunicarea este marcată de laconism exagerat (așanumitul „stil telegrafic”) și de agresivitate verbală. După cum demonstrează C. Păunescu și I. Mușu, manifestarea tulburărilor funcției semiotice, chiar și la nivelul limbajului nonverbal al acestor copii, reprezintă „unul din cele mai serioase handicapuri ale procesului informațional, dar, mai ales, funcțional, de comunicare cu mediul înconjurător” [3, p. 261].

E.Verza [10] de asemenea evidențiază fragilitatea și labilitatea comportamentului verbal al copiilor cu deficiențe mintale, manifestate prin grave dificultăți de exprimare logicogramaticală a conținutului situațiilor în care se află și de adaptare a conduitei verbale la modificările ce se produc în mediul înconjurător.

În vocabularul utilizat de către această categorie de copii predomină substantivele, numărul de verbe este mai mic decât în vorbirea copiilor fără deficiențe. „Cu cât partea de vorbire este mai lipsită de suport concret, cu atât utilizarea ei este mai sporadică. Din această cauză, frecvența predominantă a substantivului față de celelalte părți ale vorbirii se menține mai mult timp decât la copiii normali”, arată M. Roșca [8, p.116-117]. Studiind dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiență mintală, D.V. Popovici remarcă importanța educării și corectării limbajului la această categorie de subiecți, deoarece antrenează „limbajul, mai ales sub aspect semantic, în strânsă legătură cu gândirea, contribuind, în final, la realizarea unor progrese în sfera personalității, realizând o mai bună adaptare a acestor indivizi la mediul de existență” [4, p. 85].

Înțelegerea mesajului verbal implică, pe de o parte, aspectul gramatical al vorbirii, adică latura sa exterioară, iar pe de alta parte – aspectul semantic, reprezentând latura sa de conținut. În perioada de dezvoltare a limbajului, la copilul fără deficiențe între aceste două aspecte poate să existe o oarecare disociere, dar, odată cu maturizarea psihică, ele se prezintă din ce în ce mai unitar.

De asemenea, în locul unor activități conștientizate în urma explicațiilor verbale, ei apelează frecvent la imitație, la preluarea modelelor de acțiune întâlnite în mediul lor, chiar dacă modelele respective nu sunt potrivite în cazul dat [10]. Comunicarea verbală a copilului cu deficiență mintală este distorsionată. El face puține comentarii, adresează un număr mic de cereri partenerilor, pune puține întrebări, dă dovadă de posibilități reduse în a-și exprima atitudinile și sentimentele în mod virtual, evită comenzile [3, p. 87].

E.Verza arată că tipul și gravitatea deficienței produc o perturbare, mai mică sau mai mare, a funcțiilor de recepție și de expresie în comunicarea verbală, ceea ce influențează negativ relațiile cu cei din jur și comportamentul social al copilului. Cu cât deficiența este mai gravă, cu atât

comunicarea verbală este mai săracă, anostă, incoerentă, în timp ce gestica și mimica devin exacerbate, dezagreabile pentru cei din jur, inadecvate sub aspect conținutal [10].

D.V. Popovici remarcă faptul că la copiii cu deficiențe de intelect se reține nu numai dezvoltarea vorbirii active, ci și dezvoltarea vorbirii adresate, pe care ei o înțeleg cu mult mai greu decât semenii lor fără deficiențe. Rotaru M. [7] a cercetat nivelul de dezvoltare al actului lexic la copiii deficienți mintal, elaborând recomandări în scopul corecției și dezvoltării acestuia. Domeniul în care copiii din prima categorie cedează în fața celor din categoria a doua vizează înțelegerea și utilizarea activă a cuvintelor cu sens abstract și asta deoarece capacitatea lor de abstractizare se menține într-un cadru limitat și greu de depășit din cauza condiției lor psihointelectuale. [4; 5]. E. Verza și Gh. Radu au analizat în lucrarea lor frecvența tulburărilor de limbaj la elevii cu deficiențe de intelect din clasele primare ale școlilor speciale. Tabloul sinoptic se prezintă după cum urmează: tulburări de pronunție (dislalii simple și polimorfe), a căror cauză principală constă în capacitatea deficitară de percepere și reproducere exactă a modelelor verbale[6].

E.Verza și Gh. Radu recomandă, ca, lucrând cu această categorie de copii, psihopedagogii trebuie să țină cont de faptul că, sub aspect lexical, vocabularul acestora este limitat, din el lipsind, aproape cu desăvârșire, cuvintele ce desemnează noțiuni abstracte, că există o discrepanță considerabilă între vocabularul activ și cel pasiv al acestor copii.

Referințe bibliografice:

3. Belibova S. Probleme teoretice și practice în comunicarea copiilor cu deficiențe multiple. În: Teorii și experiențe în educația incluzivă. Culegere de articole. Chișinău: Pontos, 2013, p. 47-52
4. Lapoșina E. (coord.) În: Psihologie. Pedagogie specială-Asistență socială, nr. 19, 2010, p. 42-54
5. Păunescu C. Deficiența mintală și procesul învățării. București: EDP, 1976. 324 p.
6. Popovici D.V. Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale. București: Pro Humanitate, 2000. 303 p.
7. Popovici D.V. Elevii cu tulburări de învățare. În: Educația integrată a copiilor cu handicap. București: UNICEF, 1998. 90 p.
8. Radu Gh., Verza E. Terapia limbajului în învățământul ajutat. Raportul limbaj comunicare-învățare la deficienții mintal. În: Verza E. Probleme de defectologie. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1988, 281 p.
9. Rotaru M. Cercetarea, corecția și dezvoltarea actului lexic la copiii deficienți mintal. Date experimentale, recomandări. Chișinău: UPS „I.Creangă”, 2002. 65 p.
10. Roșca M. Psihologia deficienților mintal. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1967. 248 p.
11. Verza E. Conduita verbală a școlărilor mici (normali, logopați și debili mintal). București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1973. 156 p.
12. Verza E. Particularități ale structurilor verbale la debilul mintal. În: Analele Universității București, Seria Psihologie, 1971.